

Naturizam i naturistički kampovi u Istri

Struja, Martina

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:989982>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-03**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

MARTINA STRUJA

NATURIZAM I NATURISTIČKI KAMPOVI U ISTRI

Završni rad

Pula, 2023.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

MARTINA STRUJA

NATURIZAM I NATURISTIČKI KAMPOVI U ISTRI

Završni rad

JMBAG: 303098320, izvanredan student

Studijski smjer: Turizam

Predmet: Ekonomija doživljaja

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Trgovina i turizam

Mentor: izv. prof. dr. sc. Aljoša Vitasović

Pula, veljača 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika poslovne ekonomije, smjera _____ ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Potpis

_____

U Puli, _____

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOGA DJELA

Ja, _____, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, nositelju prava korištenja, da moj završni rad pod nazivom „Naturizam i naturistički kampovi Istre“ upotrijebi da tako navedeno autorsko djelo objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te preslika u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

Potpis

_____

U Puli, _____

Sadržaj

1. UVOD.....	1
1.1. Predmet i cilj rada	2
1.2. Izvori podataka i metodologija rada.....	2
1.3. Sadržaj i struktura rada	3
2. NATURIZAM – POJAM I POVIJEST	3
2.1. Međunarodna naturistička federacija – INF-FNI.....	4
2.2. INF iskaznica	6
2.3. Francuska.....	6
2.4. Britanija.....	7
2.5. Njemačka.....	8
3. POVIJEST NATURIZMA U HRVATSKOJ	10
3.1. Naturizam do 2. Svjetskog rata	11
3.2. Naturizam nakon 2. svjetskog rata	12
3.3. Naturizam od 80-ih do danas	13
4. NATURISTIČKI KAMPOVI ISTRE.....	15
4.1. Kamp Valalta, Rovinj.....	16
4.2. Kamp Koversada, Vrsar	17
4.3. Kamp Ulika, Červar	19
4.4. Kamp Solaris, Tar.....	20
4.5. Kamp Kanegra, Umag.....	22
5. SWOT ANALIZA NATURIZMA U ISTRI.....	23
5.1. Budućnost naturizma.....	27
6. ZAKLJUČAK	29
LITERATURA.....	31
SAŽETAK.....	33
SUMMARY	34

1.UVOD

Naturistička tržnica nastala je u drugoj polovici 20. stoljeća. Naturizam spada u selektivni oblik turizma i ima obilježja kvalitetnog turizma.

Naturistički način života zagovara povratak čovjeka prirodi i povezanosti s prirodnim okruženjem izbjegavajući stres, tjesne odjevne predmete i nametnute, umjetne norme ideala ljepote. Naturistički pristup obuhvaća голу rekreaciju, boravak u prirodi bez odjeće i život u skladu s prirodnom okolinom (ekološka osviještenost te zdrava prehrana). Naturizam promovira tjelesnu prihvaćenost i samopouzdanje te naglašava važnost održivosti i zaštite okoliša. Naturisti vole provoditi vrijeme u kampovima i bivajući nagi u prirodi opuštaju se, vježbaju i uživaju u slobodi. Pravi naturisti drže se određenih etičkih pravila kao što su poštivanje drugih i smatrajući sve osobe jednake, očuvanje okoliša te izbjegavanje seksualnih konotacija u kontekstu golotinje. Naturistički način života i dalje nailazi na nerazumijevanje i kritiku, unatoč rastućem broju naturista diljem svijeta. Može se prakticirati na raznim mjestima poput nudističkih plaža, naturističkih kampova i naselja.

Rasprave o naturizmu kao turističkoj manifestaciji proizlaze iz želje i potrebe za jedinstvenim i posebnim oblikom odmora i rekreacije. Postoji podijeljeno mišljenje o prirodi naturizma (a koje je u današnje doba sve popularnije): neki ga doživljavaju kao ideološki pokret, dok drugi vide samo komercijalizaciju ponuda i usluga za naturiste. Postavlja se pitanje je li ispravno naturizam tretirati primarno kao ideološki koncept, zanemarujući njegovu komercijalnu dimenziju ili je učinkovitije usmjeriti se isključivo na usko komercijalno djelovanje poslovanja unutar okvira ideje turizma?

Idejni pokret naturizma nastoji što više i bolje približiti čovjeka prirodi, prirodnom i zdravom načinu života. Nagli razvoj industrije i urbanizacija nadasve u Engleskoj, Francuskoj i Njemačkoj ugrozili su prirodnost i jednostavnost svakodnevnog života. Ljudi su primijetili posljedice koje su rezultat sve veće udaljenosti od prirode i prirodne prehrane. Stres, nedostatak fizičke aktivnosti i osjećaj otuđenosti postali su uobičajeni problemi, a kao odgovor na to, ljudi su se počeli okretati naturističkom načinu života kako bi vratili ravnotežu između čovjeka i prirode. Odlazili su u prirodu kako bi uživali u ljepoti i blagodatima čistog zraka, sunca, zelenila i očuvane prirode te osjetili mir i tišinu. Naturizam i naturistički način života, nije samo reakcija na pretjeranost razvoja

industrijske civilizacije i povratak prirodi, već i reakcija na razne druge pretjeranosti i zagađenosti koje su zahvatile modernog čovjeka i od kojih se treba osloboditi (razne loše navike, predrasude, osuđivanje osoba na temelju stila odijevanja i materijalnih stvari, negativno mišljenje o vlastitom tijelu, itd.).

Postoje različite vrste ljubitelja naturizma. Neki od njih prakticiraju naturizam na pravi način – borave u nudističkim kampovima gdje nagi uživaju u sjedinjenju tijela s prirodom. Drugi više preferiraju nudističke plaže na kojima se osjećaju ugodno u masi ljudi sličnih uvjerenja, a postoje i oni koji se jednostavno vole kupati i sunčati goli, ali biraju osamu zabačene plaže gdje nema drugih svjedoka. Naturizam promiče prihvaćanje golotinje u prirodnom okruženju, uz naglasak na slobodu, bliskost ljudi s prirodom, pozitivno samoprihvaćanje i prihvaćanje drugih.

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet završnog rada je obraditi povijest naturizma i prikazati značajke i ponudu naturističkih kampova u Istri te napraviti SWOT analizu naturizma u Istri .

Cilj rada je pružiti uvid u pojam i povijest naturizma i naturističkog stila života te istražiti razvoj naturizma i važnost naturističkih kampova u Istri. Istaknut će se ključni aspekti naturizma, uključujući Međunarodnu naturističku federaciju (INF-FNI) te povijest naturizma u Francuskoj, Britaniji i Njemačkoj. Također će se detaljno analizirati razvoj naturizma u Hrvatskoj sve do danas. Nadalje, istaknut će se najpoznatiji naturistički kampovi u Istri i pružiti pregled njihovih karakteristika, sadržaja i aktivnosti kao i ostalih ponuda.

1.2. Izvori podataka i metodologija rada

Podaci za ovaj rad prikupljeni su iz raznih izvora, uključujući stručne knjige, istraživačke članke, internetske izvore i druge relevantne izvore informacija i podataka. Metodologija rada uključuje istraživanje dostupnih informacija te analizu podataka kako bi se pružio cjelovit i informativan prikaz naturizma i naturističkih kampova Istre kao i interpretacija rezultata i zaključaka temeljnih na prikupljenim informacijama.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Ovaj rad strukturiran je tako da sadrži 6 poglavlja računajući uvod i zaključak. U prvom poglavlju, to jest u uvodu prikazani su predmet i cilj rada, izvor podataka i metodologija rada kao i sadržaj i struktura rada. U drugom poglavlju objašnjen je pojam naturizma u međunarodnom kontekstu te uloga Međunarodne naturističke federacije (INF-FNI) i istaknuta je njihova iskaznica. Nadalje je analizirana i opisana povijest razvoja naturizma u zemljama koje su predvodnice naturističkog načina života, a to su Francuska, Britanija i Njemačka. U trećem poglavlju istražuje se povijest i razvoj naturizma u Hrvatskoj, obuhvaćajući razdoblje prije i nakon Drugog svjetskog rata kao i razvoj naturizma od 80-ih godina prošloga stoljeća pa sve do danas. Zatim su u sljedećem poglavlju analizirani naturistički kampovi u Istri, a to su: Valalta u Rovinju, Koversada u Vrsaru, Ulika u Červaru, Solaris u Taru te Kanegra u Umagu koji su ujedno i najpoznatiji i najkvalitetniji. Isto tako, ponuda svakog kampa je opisana i prikazana – od kapaciteta, plaža pa sve do sadržaja i aktivnosti koje nudi. Nadalje, u petom poglavlju proveda se SWOT analiza naturizma i naturističkih kampova u Istri te su prikazane snage i slabosti, kao i prilike i prijetnje. Također se pavela rasprava o budućnosti naturizma. U zadnjem poglavlju, prikazan je i iznesen zaključak kao i popis literature.

2. NATURIZAM – POJAM I POVIJEST

Naturizam je društveni pokret i selektivni oblik turizma koji promiče ideju tjelesne slobode. Uključuje skup pravila namijenjenih pojedincima koja im pomažu živjeti na prirodan način. Naturizam je također sinteza ideala ljepote, istine, slobode i mira za sve ljude, bez obzira na spol i njihovu rasnu pripadnost. Naturizam je prvi put definiran 1974. godine tijekom 14. kongresa INF-a u Francuskoj, a definicija glasi: Naturizam je stil života u harmoniji s prirodom, izražen kroz golo bivanje i druženje u prirodi. Ovaj stil života karakterizira poštovanje vlastite ličnosti i različitih mišljenja ljudi, te briga za okolinu. (Sladoljev J., 2001.). Ovaj pokret zagovara društvene reforme koje pomažu ljudima da postanu bolji i poboljšaju međusobne odnose. Ciljevi naturizma mogu se klasificirati na sljedeći način (Sladoljev J., 2001.):

- Prvo, gimnozofija ili nudizam obuhvaća aktivnosti poput sunčanja, boravka na otvorenom, fizičkih napora te kupanja u vodi u potpunom nagom obliku, često u grupi.
- Drugo, dijetni ili prehrambeni naturizam uključuje različite promjene u prehrani s ciljem oslobađanja tijela od otrovnih tvari.
- Treće, terapijski naturizam primjenjuje se kod bolesnika i ljudi s tegobama kako bi se prirodnim metodama poboljšalo njihovo zdravstveno stanje.
- Četvrto, socijalni naturizam obuhvaća borbu protiv socijalnih nepravdi, rata, loših radnih uvjeta, izuzetno loših uvjeta stanovanja, alkoholizma i drugih problema te također teži uspostavljanju međunarodnog jezika radi olakšavanja komunikacije i razumijevanja među ljudima. Naturizam kao cjelina promovira ideju tjelesne slobode te teži stvaranju harmonične ravnoteže na tjelesnom i duhovnom području.

Naturisti vjeruju da društvena golotinja ima višestruku korist (MINTeL 2005,5):

- Omogućuje koži da iskoristi blagodat sunca, zraka i vode
- Potiče samopoštovanje putem prihvaćanja vlastitog tijela i odbacivanja odjeće pred drugima
- Potiče poštovanje prema drugima kroz povjerenje da im dopustite da vide vaše golo tijelo kao i prihvaćanje njihove golotinje
- Izjednačava sve ljude bez obzira na dob, spol, rasu ili klasu.

Međunarodna federacija naturista definira naturizam kao povratak temeljnim vrijednostima. Bez ikakve odjeće, ljudi se oslanjaju na svoju osobnost i ne osuđuju druge na temelju njihove odjeće. Skidanje je način skidanja svakodnevnog stresa (PROMO–CAMP 1983, 17).

2.1. Međunarodna naturistička federacija – INF-FNI

INF-FNI djeluje kao platforma za razmjenu iskustava, ideja i najboljih praksi među naturističkim organizacijama i pojedincima. Međunarodna naturistička federacija (INF-FNI) organizacija je saveza i izvanrednih članova u preko četrdeset zemalja. U suradnji s drugim zainteresiranim i relevantnim sudionicima uključenima u naturizam, INF-FNI nastoji poboljšati i unaprijediti iskustvo naturizma i stvoriti povoljno poslovno

okruženje promovirajući prednosti naturizma za opću javnost (INF-FNI, 2023.). INF-FNI ima dugu povijest i vodeću ulogu u naturističkom pokretu širom svijeta. Jedan od ključnih ciljeva INF-FNI je promicanje prirode kao zdravog načina života koji potiče tjelesnu i mentalnu dobrobit. Federacija radi na podizanju vijesti o prednostima naturizma među širom javnosti, uključujući i informiranje o fizičkim i psihološkim koristima koje donosi prakticiranje naturizma. Također, INF-FNI ima važnu ulogu u zagovaranju prava naturista i lobiranju za zakonodavne mjere koje podržavaju naturističke aktivnosti. Federacija pomaže u osiguranju zakonskih okvira koji omogućuju pristup sigurnim i prikladnim naturističkim lokacijama kao i zaštitu privatnosti i slobode izražavanja naturista. Članica iz Hrvatske je Društvo naturista Hrvatske (DNH).

Kroz organizaciju događaja, kao što su međunarodni naturistički sastanci i kongresi, INF-FNI pruža platformu za međusobno povezivanje i razmjenu iskustava među naturistima diljem svijeta. Također je zadužen za organizaciju obiteljskih sastanaka i festivala kao i raznih sportskih natjecanja koja su prigodna za sve dobne skupine. Ti događaji također služe kao prilika za raspravu o ključnim pitanjima i izazovima s kojima se naturisti suočavaju te za usklađivanje strategija i ciljeva među članicama federacije.

Svjetski dan naturista se obilježava 4. lipnja i to je prilika da se proslavi naturizam na bilo koji način – bilo to uživanjem u suncu, odlaskom na kupanje, sudjelovanjem u nekom naturističkom događaju ili pak podizanjem čaša za naturiste. U rujnu, 2023. godine obilježava se 70 godina od osnivanja INF-FNI-a te je planirano da se ta prigoda obilježi i proslavi u CHM Montalivetu, u Francuskoj gdje je i utemeljena organizacija (INF-FNI, 2023.).

Međunarodna naturistička federacija (INF) definira naturizam kao povratak temeljnim vrijednostima i igra ključnu ulogu u promicanju naturizma. Bez odjeće ljudi se oslanjaju na njihove ličnosti i unutarnje vrijednosti, a ne sude drugima po odjeći koju nose što je potpuno ispravno.(Cvelić-Bonifačić,J, 2012.). Golotinja postaje prirodno stanje tijela u kojem se ističe jedinstvo i prihvaćanje sebe i drugih. Naturizam stoga pruža prostor za izgradnju novih vrijednosti temeljenih na iskrenosti, autentičnosti i suštinskim kvalitetama koje pojedinac posjeduje. Također, bitno je spomenuti da izdaje INF iskaznice koje članovima donose niz pogodnosti i popusta u raznim naturističkim

kampovima diljem svijeta kao i da svaka dva mjeseca izdaje bilten „Focus“ u kojem se obrađuju teme naturizma.

2.2. INF iskaznica

INF naturistička iskaznica je službeni dokument koji pruža potvrdu identiteta i članstva nositelja u Međunarodnoj federaciji naturizma (INF-FNI). Mogu je posjedovati samo članovi udruženja, organizacija ili klubova koji su članovi Međunarodne Naturističke Federacije. Da bi netko mogao dobiti ovu iskaznicu prvo mora postati član lokalne naturističke udruge ili kluba koji je pridružen INF-u. Svaka udružena organizacija ima vlastite kriterije i postupke za prijavu i članstvo.

Naturistička iskaznica ima nekoliko funkcionalnosti i prednosti. Prvo, ona pruža nositelju identifikacijski dokument koji potvrđuje članstvo u INF-u i pravo da uživa u naturističkim aktivnostima diljem svijeta. INF iskaznica obično sadrži osobne podatke vlasnika kao što su ime i prezime, adresa i datum rođenja. Isto, može sadržavati fotografiju vlasnika. Iskaznica također može biti prihvaćena kao identifikacijski dokument u mnogim naturističkim kampovima, resortima, plažama i drugim lokacijama koje podržavaju naturizam. Drugo, iskaznica pruža korisne informacije o naturističkim organizacijama i događanjima diljem svijeta. Nositelj iskaznice može pristupiti informacijama o lokalnim klubovima, društvima i organizacijama koje podržavaju naturizam, kao i saznati informacije o nadolazećim naturističkim događanjima, festivalima i sastancima. Posjedovanjem iskaznice član ima priliku sudjelovati u međunarodnim naturističkim aktivnostima, razmjenjivati iskustva s naturistima iz različitih zemalja te pridonositi promicanju i zaštiti naturističkih vrijednosti. Iskaznica olakšava prepoznavanje i komunikaciju s drugim naturistima i naturističkim objektima diljem svijeta.

2.3. Francuska

Naturizam u Francuskoj započeo je 1903. godine kada je S. Gay osnovao naturističku zajednicu u Bois-Fourgonu, a 1907. Abbé Legrée ohrabrio je nekolicinu studenata da se goli kupaju na plažama u blizini Marseillea uz podršku svojih nadređenih. Marcel

Kienné de Mongeot, pripadnik plemićke obitelji i avijatičar, pokrenuo je naturizam 1920. godine i par godina kasnije, 1926. godine osnovao je časopis *Vivre Intégralement* te prvi francuski naturistički klub Sparta Club (*Salons du Tourisme*, 2023.). Tijekom tog razdoblja, ideje o povratku prirodi, tjelesnoj slobodi i zdravom načinu života postajale su sve popularnije te su se formirali prvi pokreti i udruge koje su zagovarale takve vrijednosti. Klubovi i kampovi postali su popularni među ljudima koji su tražili više od gradskog života i željeli se povezati s prirodom. Naturistički pokret postao je sve utjecajni i vidljiviji te je privukao ljude različitih dobnih skupina i pozadina, jer je pružao osjećaj slobode, zajedništva, ravnopravnosti i povratka prirodi.

Drugi svjetski rat donio je prekid i pad naturizma u Francuskoj. Mnogi klubovi bili su prisiljeni zatvoriti, a pokret je privremeno izgubio snagu i vidljivost zbog ratnih nedaća i sigurnosnih razloga.

1944. godine Christine Lecocq, zajedno sa svojim suprugom Albertom, otvorila je prvi naturistički klub u Francuskoj „Club du Soleil“ (Klub sunca). Ovaj kamp postao je najpopularniji naturistički klub u Europi i mjesto gdje su se naturisti okupljali i gdje su mogli živjeti i rekreirati se bez odjeće, u skladu s prirodom i daleko od gradske gužve i buke. Zatim su 1950. godine otvorili CHM Montalivet koji je prvi svjetski naturistički centar i dandanas jedan od najpoznatijih odredišta naturista. Tijekom svog djelovanja osnovali su i časopis posvećen naturizmu „*Vie au Soleil*“ i formirali su se u Federaciji francuskih nudista (FFN), koja se kasnije razvila u Međunarodnu naturističku federaciju (INF). Federacija je osnovana s ciljem promicanja i zaštite naturističkih vrijednosti, kao i koordiniranja aktivnosti naturističkih klubova i kampova diljem zemlje. Ova organizacija postala je ključna u osiguravanju legitimnosti i prepoznatljivosti naturizma u Francuskoj i danas broji oko 16 milijuna članova diljem svijeta.

2.4. Britanija

1922. godine u Velikoj Britaniji je osnovano „English Gymnosophist Society“, prvo društvo koje je otvorilo naturistički posjed u Wickfordu, u Essexu pod nazivom „The Camp“. Ženska članica društva poznata kao „Moonella“ zakupila je taj naturistički posjed. Uz to, Dr. Saleeby je osnovao „The Sunshine League“, a pod vodstvom

kapetana H.H. Vincenta nastali su „The Sun Ray Club“ i „New Life Society“, u lipnju iste godine. (Sladoljev J., 2001.).

Godine 1930., nadomak Londona, bračni par Dorothy i Charles Macaskie pokrenuli su novo naturističko zemljište „Igralište“. Tijekom tog razdoblja, u Engleskoj su nastali novi klubovi poput „The Gymnic Association“, „The SunFolk“, „The Sun Campers“ i „The Sun Hill Group“. U proljeće 1934. godine, u blizini Prestona, nastao je Lancashire Sun Society, klub koji je svoje zemljište držao otvorenim i održavao ga u dobrom stanju čak i tijekom ratnih godina (1939.-1945).

Mala grupa naturista 1949. započela je sunčanje u Haslemereu, što je kasnije rezultiralo osnivanjem Haslemere Sun Cluba, malog obiteljskog kluba s posjedom Sunnycres na granicama Hampshirea, Surreyja i Sussexa. Značajan trenutak u povijesti britanskog naturizma dogodio se na velikoj kamping izložbi „Calex“ u Londonu, kada je britanski naturistički časopis „Sun and Health“ postavio štand koji je potpuno otvoreno predstavio naturizam javnosti, što do tada nikad nije bilo učinjeno. Ta akcija ostvarila je izvanredan uspjeh i privukla mnogo novih članova, kako je izvijestio CCBN. (Sladoljev J., 2001.). Također, stigla je vijest o osnivanju još jednog kluba, Marguerite Sun. U Velikoj Britaniji se sve više odobravao naturizam kao specifičan oblik turizma i način življenja, a jedan od razloga za to bio je televizijski program Adama Claphama pod nazivom „Let's Go Naked“, koji je BBC2 emitirao te godine. Zanimljivo je da je u tom programu prikazan filmski materijal koji je snimljen u Koversadi, u Vrsaru.

2.5. Njemačka

Njemačka je kolijevka organiziranog naturizma i povijest njemačkog naturističkog pokreta predstavlja povijest svjetskog naturizma. Prije 20.-og stoljeća formirana su prirodna lječilišta i terapije temeljene na zraku i suncu. U veljači 1893. godine, oko 50-ak zdravstveno svjesnih pojedinaca osnovala su klub pod nazivom „Društvo prirodnog liječenja Essen-Ruhr“ s ciljem promicanja zdravog načina života i izlaganja tijela prirodnom zraku i suncu. Ovaj klub, danas poznat kao „Svjetlo - zrak športsko društvo Essen“, i dalje je aktivan. Paralelno s tim, razvijali su se razni reformistički pokreti i organizacije za ljubitelje prirode, nagosti i slobode.

Godine 1903. Paul Zimmermann osnovao je prvo FKK (Freikörperkultur) područje „Freilicht Park Klingberg“ u Njemačkoj. To je postalo međunarodno sastajalište za naturiste, ali nakon 75-godišnjeg postojanja prodano je i od tada nije dostupno naturistima. Jedan od ključnih trenutaka u razvoju naturizma u Njemačkoj dogodio se 1905. godine, kada je Richard Ungewitter, poznati njemački pisac i zagovornik prirodne kulture, objavio knjigu „Die Nacktheit“ (Nagost). Knjiga je poticala ideju naturizma i sve je više ljudi počelo prihvaćati i živjeti naturistički način života. (Šoljić, P., 1986). Također iste godine, u Dresdenu je osnovano društvo „Volkswohl“ koje je imalo područje za nago kupanje i rekreaciju blizu jezera kod Volkersdorfa te je iz tog društva kasnije nastalo društvo „Freie Menschen e.V.“.

Tijekom Prvog svjetskog rata, 1917. godine dogodio se veoma značajan događaj koji je obilježio razvoj naturizma u Njemačkoj. „Društvo zračnih kupki Berlin“ uspjelo je u Neuköllnu, unutar gradskog područja zakupiti zemljište koje je bilo okruženo malim obrađenim povrtnjacima i gdje su ljudi imali mogućnost kupanja bez odjeće.

Nakon Prvog svjetskog rata, u 1920.-im život se vratio u normalu i različite grupe koje su se kupale nage su koristile mnoga su jezerca oko Dresdena. Međutim, vlasti su se miješale, provodile policijske intervencije, nekad čak i zabranjivale takvo kupanje s ciljem suzbijanja razvoja nagog kupanja. Takve akcije su naposljetku dovele do stvaranja organizacija i osnivanja društva naturista.

Ipak, prakticiranje naturizma je općenito bilo zabranjeno i na kraju su svi FKK klubovi zatvoreni. No, 1947. godine, u Stuttgartu, gradonačelnik i američka vojna uprava dodijelili su licencu „Ligi za slobodno organiziranje življenja“. Zatim, 1953. godine, DFK (Deutscher Bund für Freikörperkultur e.V. Sitz Hamburg – Njemački Savez za kulturu slobode tijela, sa sjedištem u Hamburgu) uspješno je upisan u registar udruženja uredovnog suda u Hamburgu i time je stekao pravnu slobodu i mogao je zastupati interese FKK pokreta, kao i svoje vlastite interese.

Naturistički kampovi u Njemačkoj Demokratskoj Republici do kraja 1989. godine nisu bili dopušteni dok je potpuno slobodno, nago kupanje javno zabranjeno još 1955. godine. Ministarstvo unutarnjih poslova DDR-a je 1956. godine donijelo nova pravila koja su se odnosila na naturizam i pomoću kojih je ponovno omogućeno nago kupanje (Sladoljev J., 2001.) :

- Kupanje bez kupaćih kostima, sunčanje i boravak u prirodi na javnim mjestima bilo je dopušteno samo ako su ta mjesta odobrena i označena od strane nadležnih vlasti ili ako te osobe nisu mogle biti viđene.
- Zabranjeno je stvaranje udruženja koje za cilj ima organiziranje kulture slobodnog življenja ili njezino propagiranje i unaprjeđivanje.
- Djeca mlađa od 10 godina nisu bila obuhvaćena ovim propisom.
- Kupaćima nije bilo dopušteno ponašanje koje bi kršilo ove mjere, a prekršitelji su kažnjavani novčanom kaznom od 150 njemačkih maraka ili dvotjednom zatvorskom kaznom, osim ako nije bila predviđena stroga kazna prema drugim propisima.

Na 8. svjetskom INF kongresu koji se 1962. godine, po drugi put održao u Hannoveru, međunarodni naturizam dosegao je vrhunac popularnosti. Tom prigodom je i službeno otvoren najveći FKK – centar u cijeloj Europi, FKK-športski park Hannover.

U Saveznoj Republici Njemačkoj, 1964. provedeno je istraživanje javnog mišljenja s pitanjem koliko se Nijemaca kupa nago. Rezultat je pozitivno iznenadio naturiste, budući da se gotovo osam milijuna Nijemaca starijih od 15 godina izjasnilo kao naturisti i pobornici FKK-kupanja.

3. POVIJEST NATURIZMA U HRVATSKOJ

Naturizam u Hrvatskoj ima povijest koja seže unatrag do početka 20. stoljeća. Pioniri naturizma u Hrvatskoj bili su uglavnom strani turisti koji su dolazili u Hrvatsku privučeni njenom predivnom obalom i netaknutom prirodom pogotovo tijekom ratnih razdoblja. Prvi koraci naturizma dogodili su se u istarskom području gdje su se osnovali prvi naturistički kampovi i plaže.

Prije Drugog svjetskog rata, naturizam u Hrvatskoj bio je oblik odbacivanja tradicionalnih društvenih normi i promicanje prihvaćanja golotinje kao prirodnog stanja. Naturisti su vjerovali da golotinja pridonosi osjećaju slobode, jednakosti i prirodnosti. Ovo razdoblje karakteriziraju brojni privatni naturistički kampovi koji su pružali sklonište naturistima, uglavnom stranim posjetiteljima.

Nakon završetka Drugog svjetskog rata, naturizam je doživio značajan razvoj i u ostatku Hrvatske. Osnovane su brojne naturističke organizacije i udruge, kao što je Hrvatski naturistički savez, koje su se zalagale za promicanje i zaštitu naturizma. Naturizam je postao sve popularniji među domaćim stanovništvom, a obalna područja Hrvatske postala su omiljena odredišta za naturiste iz cijelog svijeta. U ovom razdoblju izgrađena su i brojna naturistička naselja i kampovi duž jadranske obale. Naturistička naselja postajala su sve modernija i dobro opremljena, pružajući gostima udobnost, mir, privatnost i sigurnost. Mnogi od njih u ponudi danas imaju različite sadržaje poput bazena, restorana, zabava, sportskih terena i wellness centara kako bi poboljšali iskustva posjetitelja i kako bi gostima sve potrebno bilo dostupno unutar kampa.

Od 1980-ih do danas, naturizam je doživio daljnji procvat u Hrvatskoj. Zemlja je postala jedna od najtraženijih destinacija za naturiste zbog svoje prekrasne obale, netaknute prirode i gostoljubivosti i ljubaznosti. Naturističke plaže u Hrvatskoj postale su redoviti dio jadranske obale, s obiljem mjesta gdje se posjetitelji mogu sunčati i uživati u prirodnom okruženju bez odjeće i osuda.

3.1. Naturizam do 2. Svjetskog rata

Prvi koraci naturizma u Hrvatskoj započeli su s neformalnim otvaranjem naturističke plaže na otoku Rabu pod nazivom „Engelsbucht“ (Anđeoska uvala). Godine 1936., engleski princ Edward VIII. uživao je u kupanju u ovoj prekrasnoj uvali, zbog čega je plaža dobila ime Engleska plaža. (Sladoljev J., 2001.)

Posjet engleskog princa Edwarda VIII. i njegov boravak u Hrvatskoj, to jest na otoku Rabu, imao je značajan utjecaj na razvoj naturizma u zemlji. Princ Edward je bio zainteresiran za naturizam i htio je posjetiti plažu Kandarola na Rabu gdje su mu vlasti dopustile da se okupa gol sa svojom zaručnicom. Posjet princa Edwarda naturističkoj plaži privukao je veliku medijsku pažnju i skrenuo pozornost na naturizam kao selektivni oblik turizma u Hrvatskoj. Nakon njegovog posjeta povećao se broj turista koji su dolazili na Rab zbog naturizma što je utjecalo na otvaranje novih naturističkih kampova i plaža na otoku te je naturizam kao način života dobio na popularnosti i među lokalnim stanovništvom. „U članku "Trgovina golotinjom", objavljenom u austrijskom gospodarskom listu "Trend" br.11/83. navodi se da je naturistička plaža

na Rabu službeno otvorena već na prijelazu u ovo stoljeće, te da je osigurano 50 ležajeva u hotelima za naturiste. Richard Ehrmann koji je ujedno i prvi predsjednik Međunarodne naturističke federacije (INF-FNI) neformalno je otvorio prvi naturistički hrvatski kamp „Engelsbucht“ 1934. godine na otoku Rabu (Sladoljev, 2008.), te je time pomogao u razvoju naturizma. Također se zalagao za mogućnosti i prava naturista i pridonio otvaranju mnogih drugih naturističkih središta u Hrvatskoj.

3.2. Naturizam nakon 2. svjetskog rata

U razdoblju poslije 2. svjetskog rata Hrvatska je bila dio Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ) koja je promovirala liberalnu politiku i bila otvorena prema različitim društvenim strujanjima i idejama, uključujući i naturizam kao način života. Prve naturističke plaže u Hrvatskoj počele su se formirati 1950-ih godina i naturizam se prakticirao na nekim plažama i odmaralištima duž jadranske obale. Naturističke plaže bile su obilježene i označene, gdje su ljudi mogli slobodno uživati u nudističkom stilu života. (Cvelić Bonifačić J., 2011.)

1961. godine Hrvatska je postala prva zemlja u Europi koja je otvorila komercijalni naturistički kamp i turističko naselje Koversada u Vrsaru koji je postalo popularno odredište za naturiste cijelog svijeta. To je bila velika inovacija jer je dotad naturizam funkcionirao samo za članove u okviru zatvorenih klubova. Prvi naturisti su na Koversadu stigli na poticaj Rudolfa Halbiga, učitelja plivanja iz Münchena i vlasnika putničke agencije „Miramare“, koja se prva u svijetu počela baviti naturističkim putovanjima. (Sladoljev, 2015.) Ova inicijativa ostvarena je u suradnji s tadašnjim ugostiteljskim poduzećem „Lim“ (kasnije Anita). Kamp Koversada je po površini i turističkom prometu drugi naturistički kamp u Europi. Naturistički centri Valalta u Rovinju i Akapulka na otoku Krku otvoreni su 1968. godine, a Solaris u Taru i Ulika u Červaru 1971. godine (Sladoljev, 2008.) što pokazuje da je tijekom 1960-ih i 1970-ih godina otvaranje novih naturističkih plaža i kampova diljem obale postalo je sve češće.

Jerko Sladoljev osnovao je prvo naturističko društvo u Hrvatskoj, točnije u Vrsaru koje se nazivalo „Društvo prijatelja Koversada“, a kasnije „Društvo naturista Jugoslavije“.

Međunarodna naturistička federacija (INF-FNI) je 1972. po prvi put organizirala svjetski kongres u zemlji koja nema vlastitu FKK organizaciju, a odabrana je

Koversada. To je bio 13. svjetski kongres gdje je bilo 300 novinara iz cijelog svijeta. Ovaj kongres bio je prvi takav događaj koji se održao u jednoj socijalističkoj zemlji što je izazvalo veliku pozornost i publicitet te dodatno povećao ugled Hrvatske kao naturističke destinacije kako u Europi tako i diljem svijeta. Priznanje Međunarodne naturističke federacije (INF-FNI) postalo je važna prekretnica u promociji naturizma u Hrvatskoj, otvarajući put za dalji razvoj naturističkih destinacija i turizma u zemlji. Naturizam je postao važan segment turističke industrije, privlačeći naturiste iz cijelog svijeta i doprinoseći gospodarskom razvoju regije.

Naturistički kampovi u Hrvatskoj, posebno u Istri stekli su reputaciju visoke kvalitete usluga i okoliša. Mnogi od njih bili su opremljeni modernim sadržajima poput bazena, restorana, sportskih terena i mnogih zabavnih aktivnosti. Takvi kampovi su gostima pružali mogućnost uživanja u prirodnim ljepotama i opuštajućem okruženju, promičući prihvaćanje i slobodu od odjeće. Naturizam je u tadašnjoj Jugoslaviji eksplodirao kao rezultat interakcije povoljnih društvenih okolnosti za javnu golotinju koje je omogućilo jugoslavensko socijalističko društvo, domaća turistička i poslovna poduzeća koja su u naturizmu vidjela izvor golemih profita, zapadne putničke agencije koje su također ostvarivale od toga vrlo dobru zaradu i zapadni naturisti, najviše Nijemci koji su uživali u blagoj klimi i slobodi koja je kod njih tada bila zabranjena.

3.3. Naturizam od 80-ih do danas

Tijekom 1980-ih godina Hrvatska je imala 34 naturistička kampova u Hrvatskoj, zajedno s hotelima i plažama. (Sladoljev J., 2001.). Tijekom 1980-ih godina Hrvatska je imala 34 naturistička kampova u Hrvatskoj, zajedno s hotelima i plažama. (Sladoljev J., 2001.). Tijekom tih godina dolazilo je do sve većeg broja međunarodnih dogovora s drugim naturističkim destinacijama, gdje se raspravljalo o budućnosti naturizma u Europi i ulaganjima u naturizam. Održavale su se razne manifestacije i međunarodni sastanci na području Hrvatske, a jedan od poznatijih je bio sastanak INF- u Rovinju 1988. godine. Taj kongres bio je dosta kontroverzan jer je jedan naturistički plakat prikazivao nagu ženu koja je zapravo bila foto model, a ne naturist. Ostali sudionici su se zato osjećali uvrijeđeno te je plakat bio erotske prirode, što nije povezano s naturizmom. Isticanje grudi i ostalih atributa u neprimjerenom položaju razljutilo je

ostale delegate i sajam je ostao upamćen kao problematičan za naturističku scenu u Hrvatskoj.

1988. godine tadašnji gradonačelnik Poreča, gospodin Aleksandar Ribarić, pozvao je i organizirao prijam njemačkog novinara Hansa – Joachima Simmlera (poznatijeg kao Hajo), koji je napisao preko 1 000 članaka o kampiranju i naturizmu u Hrvatskoj. Cilj tog prijema bio je da istaknuti gospodin Simmler napiše još pozitivnih članaka o naturizmu u Poreču i promovira Poreč kao poznatu naturističku destinaciju.

Godinu kasnije, 1989. godine, Koversada je dobila prepoznatljivu i jako bitnu nagradu ADAC-a za kvalitetnu i profesionalnu uslugu u kampu. Tu nagradu kasnije je dobio i naturistički kamp „Istra“ što je pružilo dobru sliku o hrvatskom naturizmu. (Sladoljev, J., 2008.) Naturizam u Hrvatskoj doživio je veliki razvoj zbog otvorenosti koju je Hrvatska pružala vezano uz naturizam i uspješnog marketinga koji je Hrvatsku pozicionirao među svjetski poznate naturističke destinacije. Ulagalo se u kampove i plaže koje su privlačile domaće i strane naturiste. Brojni naturistički kampovi i centri u Hrvatskoj dobivali su nagrade sve do ratnih 1990-ih godina.

Domovinski rat snažno je pogodio hrvatski turizam te se Hrvatska tijekom ratnih godina i političkih promjena smatrala nesigurnom i prestala je biti na vrhu najpopularnijih naturističkih destinacija što je negativno utjecalo na aktivnost i razvoj naturizma. 1991. godine zbog ratnih operacija promet u kampiranju pao je za velikih 50%. (Sladoljev J. 2008). Iako je pad bio prisutan u cijeloj Hrvatskoj, najmanji pad se dogodio u Istri koja je bila pošteđena sukoba. Vjerni naturisti, poput Nijemaca, Talijana i Austrijanaca dolazili su zbog naturizma čak i tijekom ratnih godina. Ulaganja u naturističke kampove također su se smanjila, što je rezultiralo zatvaranjem velikog broja kampova.

U današnje vrijeme na Jadranu se bilježi stagnacija naturizma te se Hrvatska suočava s nekoliko problema. Prvi problem je to što se zadnjih 20-ak godina naturistički kampovi pretvaraju u tekstilne kampove koji su kratkoročno ekonomski isplativiji. Također se Hrvatska sve više preusmjerava na razvoj glamuroznog kampinga (glamping). Hrvatska kao naturistička destinacija unazad nekoliko godina nije dovoljno i na pravi način promovirana. Isto tako problem je jer se naturizam uopće nije spominjao u Strategiji razvoja hrvatskog turizma do 2020. godine. 1974. godine

postojalo je 34 naturističkih središta u Hrvatskoj, a danas postoji 13 kampova i naselja. (Sladoljev J., 2001.).

4. NATURISTIČKI KAMPOVI ISTRE

Razvoj naturizma u Istri ima bogatu i dugu povijest. Iako je prirodna nagost bila prisutna u nekim ruralnim zajednicama još u prošlosti, pravi zamah naturizam je doživio tijekom 20. stoljeća. Početkom 20. stoljeća Istra je privukla pažnju pionira naturizma koji su tražili prirodno okruženje za prakticiranje prirodnog i naturističkog načina života. Naturisti su prepoznali ljepotu istarskih plaža, skrovitost, netaknutost prirode i blagu klimu kao idealno okruženje za svoje aktivnosti. Mnogi od prvih naturista u Istri dolazili su iz Slovenije, Italije, Austrije, Njemačke i drugih dijelova Europe. Nakon Drugog svjetskog rata razvoj naturizma u Istri potaknuo je i daljnji rast i počele su se pojavljivati prve organizirane naturističke lokacije, a prvotni kampovi postali su sve popularniji među posjetiteljima.

Razvoj kampova bio je zapravo odgovor na turističku potražnju za ovim oblikom turizma, a od samih početaka do danas, kamping turizam u Hrvatskoj pokazuje trend rasta te kao takav predstavlja jedan od temeljnih turističkih proizvoda hrvatskog turizma (Cvelić Bonifačić, 2011). Prvi službeni naturistički kamp u Istri bio je kamp Koversada koji se otvorio 1961. godine i bio je ključ prepoznavanja Istre kao naturističkog središta. Uvođenje novih zakona i regulativa tijekom 1960-ih i 1970-ih godina doprinijelo je prepoznavanju naturizma kao legitimne turističke aktivnosti. Interes za naturizam i naturistički način života nije samo aktivnost naturista već se sve više povećavao među lokalnim stanovništvom kao i među turistima različite dobi iz cijeloga svijeta. Danas Istra ima razvijenu mrežu naturističkih udruga i organizacija koje se brinu o promicanju naturizma i njegovih vrijednosti, održavanju standarda te edukaciji. Naturizam u Istri privlači posjetitelje iz cijelog svijeta, uključujući pojedince, parove ali i obitelji koje žele uživati u prirodnom okruženju bez odjeće i osjećati povezanost s prirodom. U Istri su neki od najbolje ocjenjenih hrvatskih kampova (ADAC 2011.): (maksimalno 25 zvjezdica)

- Kamp Valalta, Rovinj (23 zvjezdice)
- Kamp Solaris, Tar (20 zvjezdica)

U nastavku ovog rada bit će detaljnije predstavljeni naturistički kampovi Istre, pružajući sveobuhvatan uvid u njihove karakteristike, usluge i mogućnosti koje nude kampistima. Naturistički kampovi u Istri posjetiteljima pružaju jedinstvenu priliku za uživanje u prirodnom okruženju, kristalno čistom moru i slikovitim krajolicima, dok istovremeno prakticiraju naturizam i osjećaj oslobađanja od konvencionalnih normi o odjeći. Kampovi poput Valalte, Koversade, Ulike, Solarisa i Kanegre kategorizirani su od tri do četiri zvjezdice i pružaju modernu infrastrukturu, kvalitetan smještaj i raznolike sadržaje koji su prilagođeni potrebama i željama turista.

4.1. Kamp Valalta, Rovinj

Kamp Valalta otvorio se 1968. godine i ima dugu tradiciju naturizma. Smjestio se 7 km od grada Rovinja, na samom ulazu u Limski kanal koji se proteže 12 km. Bio je pionir u razvoju i promociji naturizma u Hrvatskoj te je postao popularno odredište među turistima diljem svijeta. Kamp se ističe po svom prirodnom okruženju, visokoj razini usluge i pažnji posvećenoj gostima. Kamp krase netaknuta priroda, bogato zelenilo i obala duga 4,2 km i većinski dio ima uređene, šljunčane plaže. Kamp je idealan za obitelji s djecom, parove ali i pojedince koji dijele zajedničku želju za povezanošću s prirodom, tijelom i slobodnim duhom. Otvoren je od svibnja do rujna i pruža gostima priliku da uživaju u prirodi, suncu i moru. U ponudi smještaja nudi bungalove sa uslugom doručka ili polupansiona, potpuno opremljene apartmane i moderne mobilne kućice te parcele koje su u zelenilu ili tik uz more. Bitno je napomenuti da Valalta ima prvu i jedinu naturističku marinu na cijeloj Jadranskoj obali koja je u potpunosti opremljena. Također ima centar za njegu tijela, polikliniku, atraktivne bazene s morskom vodom, uključujući i zatvoreno-otvoreni bazen s grijanom morskom vodom, saune i whirlpool-ove. Također sadrži kozmetički i frizerski salon, turističku ambulantu kao i apoteku. Tu su i trgovine te razni restorani koji imaju bogatu gastronomsku ponudu i nude autohtone istarske specijalitete, bogat izbor nacionalnih i internacionalnih jela, kao i vlastitu pivovaru i pekaru (Camping.hr, 2023.). Također je bitno napomenuti da je kamp Valalta dobitnik brojnih nagrada, a posljednja u nizu je „ADAC Superplatz 2023.“ gdje je istaknut kao jedan od najboljih kampova u Europi.

Slika 1. Naturistički kamp Valalta u Rovinju

Izvor: obrada autorice pretragom Google slika

4.2. Kamp Koversada, Vrsar

Prvi naturistički kamp, Koversada, otvoren je 1961. godine u malom ribarskom gradu Vrsaru, u Istri (Sladoljev J., 2008.). Kamp je kategoriziran sa tri zvjezdice i otvoren je od sredine srpnja do kraja rujna te je dozvoljen ulaz kućnim ljubimcima. Prostire se na 97 hektara uključuje otočić Kuvrsada na kojem nisu dozvoljena vozila, ali gosti mogu uživati u kampiranju sa šatorima. Otok je povezan mostom sa ostatkom kampa i upravo se on smatra rodnim mjestom naturizma u Istarskoj županiji. U ponudi smještaja gostima nudi prostrane i potpuno opremljene parcele, ugodne i moderne mobilne kućice ili pak gosti mogu izabrati lijepo uređene sobe, bungalove ili cijele

apartmane. U ponudi imaju i 30 glamping šatora što je sve traženije i popularnije među kampistima. Parcele i kamp mjesta su površine do 120 m² i gosti mogu odabrati žele li se smjestiti tik uz more ili u hladovini borove šume. Koversada se može pohvaliti predivnom plažom dugačkom čak 5 kilometara, koja zadovoljava različite ukuse naturista i nudista. Jedan dio plaže obložen je šljunkom i stvara slikovitu obalu s kristalno čistim morem, dok je drugi dio plaže u pješčani. Pješčana plaža stvara dodatnu dimenziju opuštanja i udobnosti, privlačeći one goste koji vole mekanu površinu pod nogama dok se kreću prema moru.

U kampu Koversada gosti mogu pronaći razne sadržaje koji doprinose njihovom ugodnom boravku. Tu su restorani, barovi, trgovine, ribarnica, frizerski salon, ambulanta, bazeni, sportski tereni (tenis, odbojka na pijesku, mini golf, itd.), wellness centri, dječje igralište i animacijski programi kako za djecu tako i za odrasle. Poznata manifestacija kampa je „Miss Koversada“ koja se održava svake godine početkom kolovoza. Kamp ima kapacitet oko 5 000 gostiju te posjeduje preko 1 000 stabala maslina. (Camping.hr, 2023.)

Slika 2. Naturistički kamp Koversada sa otočićem Kuvrsada u Vrsaru

Izvor: Maistra Camping, (2023.), Galerija, dostupno na: <https://www.maistra.com/hr/smjestaj/naturist-park-koversada-kamp/#/gallery>, pristupljeno 23.05.2023.

4.3. Kamp Ulika, Červar

Kamp Ulika nalazi se na idiličnom poluotoku u prekrasnoj Istri, udaljen svega 8 kilometara sjeverno od Poreča. Unatoč svojoj blizini grada, kamp pruža potpunu zaštitu od gužve i buke koje često prate ljetno razdoblje. Ime kampa je inspirirano veličanstvenim maslinikom koji se prostire na impresivnih 29,9 hektara zemlje, tik uz sam kamp koji je u vlasništvu renomirane tvrtke Agrolaguna d.d.. Ono što kamp čini posebnim su brojna stabla hrasta crnike koja krase okoliš, stvarajući bujno zelenilo koje pruža osvježavajući osjećaj mira i tišine. Kamp Ulika također se ističe kristalno čistim morem koje okružuje poluotok, a uređene plaže koje se protežu na impresivnih 2,5 kilometara, kombiniraju šljunčane i stjenovite dijelove. Ulika se može pohvaliti i međunarodnim priznanjem "Plava zastava". Posjetitelji ovog kampa imaju privilegiju uživanja u besprijekornom spoju prirode i udobnosti, omogućujući im da se opuste i osvježe u mirnom okruženju, daleko od svakodnevnog stresa. Kamp ima četiri zvjezdice što pokazuje da zadovoljava sve potrebe suvremenih putnika, pružajući im obilje udobnosti i pogodnosti. Ujedno je jedan od najcjenjenijih kampova u Hrvatskoj prepoznat po svojoj iznimnoj kvaliteti. U kampu Ulika, ljubitelji prirode i istraživači mogu pronaći oazu za bijeg, dok istovremeno imaju pristup svim modernim pogodnostima koje im pruža kamp. Kamp Ulika nudi raznovrsne mogućnosti smještaja prilagođene potrebama i preferencijama posjetitelja. Gosti mogu birati između parcela, mobilnih kućica ili glamping šatora. Smještajni kapacitet Ulike je 3 237 gostiju, a posjeduje 756 kamping parcela i 323 kamp mjesta. Parcele imaju površinu do 155 m² i namijenjene su za kamp-prikolice, kampere ili šatore i pružaju autentično iskustvo kampiranja u prirodnom okruženju. Mobilne kućice su također kvalitetno opremljene i mogu primiti različite brojeve gostiju što ih čini idealnim za parove, obitelji ali i veće grupe. Za one koji žele spojiti udobnost hotela s doživljajem kampiranja, kamp Ulika nudi 10-ak glamping šatora. Glamping šatori su idealni za parove ili obitelji koje traže poseban doživljaj kampiranja uz dodir luksuza. Kako bi gostima pružio obilje zabave, rekreacije i opuštanja, kamp nudi raznolike aktivnosti i sadržaje poput bazena, restorana i kafića koji nude istarske delicije i vina, zatim ima raznih sportskih terena gdje gosti mogu uživati u aktivnostima poput nogometa, košarke, odbojke na pijesku i tenisa, a za najmlađe goste, kamp Ulika nudi dječje igralište gdje je moguće sigurno i zabavno provoditi vrijeme. Također organizira raznolik animacijski program za svoje

goste što uključuje sportska natjecanja, igre na plaži, večernje plesove i glazbene nastupe. Animacijski program pruža dodatnu zabavu i druženje za sve generacije. Za ljubitelje vodenih sportova, kamp nudi razne mogućnosti kao što su ronjenje, snorklanje, jedrenje na dasci, kajakarenje i pedaline. Gosti mogu istražiti obližnje uvale i podvodni svijet ili jednostavno uživati u aktivnostima na vodi.

Slika 3. Naturistički kamp Ulika u Červaru

Izvor: Adria Camps (2023.), dostupno na: <https://adriacamps.com/kamp/naturist-camping-ulika/> , pristupljeno: 23.05.2023.

4.4. Kamp Solaris, Tar

Naturistički kamp i naselje Solaris otvoren je 1971. godine u Istri, točnije u malom mjestu Tar-Vabriga i jedan je od najpoznatijih naturističkih kampova u regiji. Udaljen je 12 km od grada Poreča, otvoren je od sredine travnja do listopada te je kategoriziran sa tri zvjezdice. Kamp se prostire na velikom zemljištu od 49 hektara i obuhvaća

različite smještajne mogućnosti poput 547 parcela za kampiranje, mobilnih kućica, apartmana i luksuznih vila. Bez obzira koju ponudu gosti odabrali imaju mogućnost uživati u miru i tišini, prirodnom okruženju i okruženi mediteranskim biljem. Poznat je po svojoj izvanrednoj lokaciji i plažama koje su duge 2,5 km. Plaže su stjenovite i šljunčane, a dio plaže je i popločan. U kampu je dozvoljen ulaz psima i također posjeduje plažu za pse kao i vanjski bazen s barom kraj plaže. Gosti kampa mogu uživati u kristalno čistom moru, opuštenim šetnjama uz obalu kao i raznim aktivnostima koje ovaj kamp ima u ponudi. Kamp Solaris ima dječje klubove i široku paletu ponude animacijskog programa za djecu i vrlo često se održavaju plesne ljetne večeri. Također ima mnogobrojne sportske aktivnosti poput tenisa, odbojke na pijesku, mini golfa, stolnog tenisa, gimnastike, ronjenja i jedrenja na dasci. U kampu se tradicionalno organiziraju karnevalske večeri i zabave na plaži dok restorani u ponudi imaju tradicionalnu istarsku kuhinju i lokalna, kvalitetna vina. Bitno je i napomenuti da je upravo u ovom kampu osnovana prva naturistička organizacija u Hrvatskoj koja nosi naziv „Organizacija naturista“. Može se pohvaliti brojnim nagradama kao što su: „ANWB Top“ nagrada za jedan od najboljih kampova u Europi, Tripadvisor certifikat izvrsnosti, Croatia's Best Campsite nagrada za kvalitetu te Turistički cvijet - Kvaliteta za Hrvatsku 2019. godine. (Valamar, 2023.).

Slika 4. Naturistički kamp Solaris u Taru

Izvor: Avtokampi Slovenia (2023.), Galerija, dostupno na: <https://avtokampi.si/kampi/kamp-solaris>, pristupljeno: 23.05.2023.

4.5. Kamp Kanegra, Umag

Kamp Kanegra je naturistički kamp koji je smješten 10 km od prekrasnog Umaga, grada na sjeverozapadnoj obali Istre. Kamp je poznat po svojoj izvanrednoj lokaciji koja se prostire uz šljunčanu plažu s pogledom na Portorož s druge strane zaljeva i čisto plavetnilo mora. Otvoren je od sredine travnja do listopada. U ponudi ima brojne mogućnosti smještaja koje su prilagođene različitim preferencijama i potrebama gostiju. Gosti mogu birati između uživanja u udobnosti modernih, opremljenih mobilnih kućica koje posjeduju sve potrebne sadržaje za ugodan boravak i iskustvo ili kampiranja na prostranim parcelama koje su okružene bujnim zelenilom. Također u ponudi ima luksuzne glamping šatore za goste koji žele doživjeti kombinaciju čiste prirode i raskoši. U kampu gosti imaju pristup raznovrsnim sadržajima i aktivnostima kojima žele upotpuniti svoj odmor poput bazena, zona za tjelovježbu, biciklističkih staza, sportskih terena za nogomet, košarku, odbojku i tenis kao i dječje igralište za one najmlađe. Imaju zadovoljavajuću ponudu i sportova na vodi poput banana broda, pedalina, sandolina i skutera na vodi. Također u ponudi imaju jutarnji mini klub koji ima razne dječje aktivnosti kako bi i najmlađi uživali i bili zadovoljni. Navečer odrasli imaju animacijske programe poput sportskih natjecanja, žive muzika, DJ i tematskih večeri. Ovaj maleni kamp namijenjen je isključivo turistima i u ponudi smještaja ima 196 parcela koje su veličine od 60 do 80 m^2 te 233 bungalova koji su smješteni izvan naturističke zone i i kapacitet mu je 600 gostiju. Koliko su gosti zadovoljni kvalitetom i uslugama svjedoče brojne nagrade „Kamp je dobitnik prestižnog ADAC-ovog priznanja za kvalitetu „žuta tabla“, zatim hrvatske oznake za kvalitetu Turistički cvijet te je uvršten među najbolje hrvatske kampove (Camping.hr, 2023.). Takvo priznanje je znak vrhunske kvalitete i usluga kao i dokaz predanosti kampa u pružanju izvrsnog iskustva, doživljaja i udobnosti svojim gostima. Prioriteti kampa su poštivanje drugih gostiju, održavanje prirodne okoline te privatnost. Isto tako, bitno je napomenuti da je u kampu dozvoljen pristup kućnim ljubimcima.

Slika 5. Naturistički kamp Kanegra u Umagu

Izvor: Adria Camps (2023.), Galerija, dostupno na: <https://adriacamps.com/kamp/naturist-camping-kanegra/>, pristupljeno: 23.05.2023.

5. SWOT ANALIZA NATURIZMA U ISTRI

Kako bi se analiziralo trenutno stanje i perspektive daljnjeg razvoja naturističkih kampova u Istri u ovom radu će se koristiti SWOT analiza. U ovom poglavlju detaljnije će se istražiti svaka od četiri komponente SWOT analize: snage, slabosti, prilike i prijetnje naturističkih kampova u Istri. Procijenit će se njihova unutarnja dinamika, vanjski utjecaji i razvojne perspektive. Ova analiza može pomoći u identifikaciji ključnih snaga koje imaju navedeni naturistički kampovi kao i njihovih slabosti koje je potrebno poboljšati. Također, istražiti će se mogućnosti koje se nude na tržištu i prilike za poboljšanje ponude kao i prijetnje koje mogu utjecati na uspješnost kampova. Ova analiza za cilj ima pružiti korisne uvide u naturizam i osvrt naturističkih kampova za sve zainteresirane dionike, uključujući vlasnike kampova, turističke agencije, ali i lokalne vlasti u Istri.

Tablica 1. SWOT analiza naturizma i naturističkih kampova u Istri

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Geografska blizina emitivnih tržišta • Dobra cestovna povezanost • Sigurnost • Razvijena infrastruktura • Razvijena turistička industrija • Podrška i suradnja sa lokalnom zajednicom • Raznolika i kvalitetna turistička ponuda (zabavnih sadržaja i aktivnosti) • Kvalitetan smještaj • Tradicija i iskustvo • Kulturna raznolikost • Postojeća zajednica naturista • Privatnost i mir • Ugodna klima i veoma topla ljeta • Razvijenost naturističkih kampova • Bogata gastronomska i enološka ponuda • Bogata kulturno-povijesna baština • Prirodne ljepote i turističke atrakcije • Lojalnost gostiju • Ekološka osviještenost 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak lokalnog javnog prijevoza i povezanosti s obližnjim gradovima • Neaktivan marketing (manjak informacija) • Problem nedostatka kvalitetne radne • Nedovoljno promoviranje Hrvatske kao naturističke destinacije • Nedostatak investiranja • Ovisnost o vremenskim uvjetima • Sezonalnost
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Zdravstveni i wellness turizam 	<ul style="list-style-type: none"> • Negativno mišljenje javnosti

<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj aktivnog turizma • Razvoj novih inovativnih smještajnih kapaciteta • Sve veći interes za prirodni način života • Rast broja gostiju u pred i post sezoni • Ulaganje u poboljšanje marketinga • Ulaganje u edukaciju osoblja (pohađanje tečajeva stranih jezika) • Promocija putem društvenih mreža • Suradnja s turističkim agencijama i turoperatorima 	<ul style="list-style-type: none"> • Promjene u zakonodavstvu • Ekonomski čimbenici • Mogućnost gubitka lojalnosti stalnih gostiju • Prenamjena naturističkih kampova u tekstilne • Konkurentnost drugih destinacija • Nedovoljno održavanje i krivo vođenje kampa
---	--

Izvor: obrada autorice teksta

SWOT analiza naturizma i naturističkih kampova u Istri ukazuje na snage i prednosti koje privlače turiste u Istru i koje mogu biti iskorištene za daljnji razvoj naturizma kao selektivnog oblika turizma. Geografska blizina emitivnih tržišta omogućuje lak pristup gostima iz susjednih zemalja što povećava njihovu dostupnost. Sigurnost je također ključni faktor koji privlači goste, jer se u Istri osjećaju zaštićeno tijekom boravka u naturističkim kampovima. Razvijena infrastruktura u Istri gostima pruža udobnost i kvalitetnu uslugu, a prisutnost raznovrsnih turističkih sadržaja i aktivnosti dodatno obogaćuje njihovo iskustvo. Kvalitetan smještaj kao i bogata, lokalna gastronomska i enološka ponuda, pružaju dodatnu vrijednost gostima. Također, postojanje dugogodišnje tradicije naturizma u Istri stvara povjerenje i privlači turiste koji cijene iskustvo koje kao destinacija pruža. Kulturološka raznolikost, bogata kulturno-povijesna baština te prirodne ljepote i turističke atrakcije dodatni su atraktivni faktori za turiste. Suradnja s lokalnom zajednicom pruža dodatnu podršku i osnovu za

daljnji turistički rast. Lojalnost gostiju, ekološka osviještenost i povoljna klima također doprinose atraktivnosti naturističkih kampova.

Ipak, vrlo je važno obratiti pozornost na postojanje određenih slabosti koje bi trebalo riješiti kako bi se osigurala konkurentnost i poboljšalo iskustvo gostiju. Nedostatak lokalnog javnog prijevoza i povezanosti s obližnjim gradovima otežava mobilnost gostiju koji ne dolaze vlastitim prijevoznim sredstvima. Nedovoljno aktivnosti u marketingu i nedostatak informacija o naturističkim kampovima i Istri kao naturističkoj destinaciji također predstavljaju izazov. Problem nedostatka kvalitetne radne snage, što je već nekoliko godina unazad sve veći i veći problem može utjecati na pružanje visokokvalitetnih usluga i zadovoljstvo gostiju. Isto tako, nedovoljno promoviranje Istre, ali i Hrvatske kao prirodne i naturističke destinacije ograničava privlačnost destinacije za međunarodno tržište. Nedostatak ulaganja u infrastrukturu i nedovoljno različitih sadržaja može rezultirati manjim inovacijama i modernizacijom u naturističkim kampovima što može odbiti mlađu populaciju. Ovisnost o vremenskim uvjetima i sezonalnost također predstavljaju izazove, budući da nepovoljni vremenski uvjeti mogu utjecati na broj gostiju i njihovo iskustvo, dok sezonalnost stvara izazove u održavanju poslovanja tijekom cijele godine.

Analiza prilika ukazuje na potencijalne smjerove razvoja naturizma u Istri i povećanje konkurentnosti Istre kao naturističke destinacije. Zdravstveni i wellness turizam sve više dobivaju na popularnosti, a uvođenje takvih segmenata turizma u naturističkim kampovima u Istri pomogle bi u konkurentnosti s drugim zemljama diljem svijeta. Naturizam kao povratak prirodi i prirodnom načinu života pruža bezbroj mogućnosti za razvoj takvih segmenata turizma. Također, razvoj aktivnog turizma u obliku sportskih i rekreacijskih aktivnosti može privući nove goste različite dobi. Ulaganje u nove inovativne smještajne kapacitete, kao što su luksuzne vile i ekološki prihvatljivi objekti, može unaprijediti ponudu i privući segment gostiju koji traže visoku razinu udobnosti i održivosti. Sve veći interes za prirodni način života pruža priliku za promicanje naturizma kao autentičnog načina putovanja i boravka. Poboljšanje marketinga, uključujući promociju putem društvenih mreža i suradnju s turističkim agencijama i turoperatorima, može proširiti doseg i privući nove goste kao i povećati vidljivost Istre kao naturističke destinacije na međunarodnoj razini.

Također, SWOT analiza ukazuje i na prijetnje koje treba uzeti u obzir. Prijetnje koje mogu utjecati na naturizam i naturističke kampove u Istri uključuju negativno mišljenje javnosti, moguće promjene u zakonodavstvu, ekonomske čimbenike, gubitak lojalnosti stalnih gostiju, prenamjenu naturističkih kampova u tekstilne te konkurentnost drugih destinacija. Negativno mišljenje javnosti može stvoriti prepreke u prihvaćanju naturizma kao prihvatljivog oblika turizma. Promjene u zakonodavstvu mogu utjecati na regulativu i zahtjeve za naturističke kampove. Ekonomski čimbenici, poput fluktuacije valute ili recesije, mogu utjecati na financijsku održivost i potrošnju gostiju. Gubitak lojalnosti stalnih gostiju može biti rezultat konkurencije ili promjena u ponudi. Prenamjena naturističkih kampova u druge vrste turističke ponude može dovesti do smanjenja prisutnosti naturizma u regiji. Naturistički kampovi mogu se suočiti s povećanom konkurencijom tekstilnih kampova koji nude više sadržaja i usluga za različite segmente gostiju te ulažu u svakakve novitete i inovacije. Tekstilni kampovi su popularniji među širim krugovima turista te prenamjena naturističkih kampova u tekstilne može biti posljedica ekonomskih razmatranja. Vlasnici kampova mogu biti motivirani promjenom koncepta kako bi se povećao broj gostiju i prihoda. Zatim se i konkurentnost drugih destinacija u privlačenju turista može se svrstati u prijetnju jer može smanjiti broj dolazaka i noćenja gostiju u Istri. Nedovoljno održavanje i loše vođenje kampova mogu negativno utjecati na reputaciju, poslovanje i zadovoljstvo gostiju.

5.1. Budućnost naturizma

Naturizam u Hrvatskoj pogotovo u Istri ima značajnu ulogu. Istra je bila među prvima koji su otvorili svoja vrata naturizmu i naturističkim kampovima te je predstavnik naturizma u Hrvatskoj. Danas Hrvatska ima samo 9 naturističkih kampova, a čak 5 ih je smješteno upravo u Istri. Naturizam kao selektivni oblik turizma općenito je u današnje vrijeme veoma malo predstavljen široj javnosti i trebao bi se potaknut razvoj i promocija naturističkih kampova na raznim kamperskim sajmovima, izložbama i događajima kako bi se što veća populacija informirala o naturizmu. Također bi bilo od koristi uvesti edukacijske programe i seminare kako bi se podigla svijest o naturizmu i potaknulo prihvaćanje golotinje kao prirodnog stanja tijela i postigla bolja

informiranost o naturističkom načinu života. Ulaganje u tečajeve stranih jezika osoblja bi također imao pozitivnu reakciju gostiju.

U posljednjih par godina započeo je gubitak selektivnosti naturističke ponude, a sve se više naturističkih kampova zatvorilo ili su prenamijenjeni u tekstilne. A zašto je to tako? Upravo zato što menadžment misli da je ekonomski isplativije prenamijeniti naturističke kampove u tekstilne, iako istražujući povijest može se zaključiti da su upravo naturisti najveći potrošači među kampovima. Isto tako naturistički kampovi, u pravilu, najbrže popune svoje smještajne kapacitete, a većina gostiju rezervira svoju parcelu godinu dana unaprijed. Kampovi u Istri imaju veoma kvalitetne smještajne objekte, a Hrvatska je treća zemlja u Europi po kapacitetu naturističkog smještaja koji može primiti oko 20 000 gostiju.

Iako je naturizam u Hrvatskoj posljednjih godina stagnirao, u post-pandemijskom razdoblju ovaj oblik turizma dobio je ponovno na popularnosti (nakon trogodišnje pandemije Covid-19). Posjećenost naturističkih kampova u odnosu na tekstilne bila je veća za oko 20% za vrijeme pandemije. Osim starije populacije, obitelji s djecom naturizam i naturistički način života postali su sve popularniji među mladim osobama i parovima.

Svi istarski kampovi imaju svakom godinom sve veći rast dolazaka i uspjeha. Iako imaju dosta obogaćene aktivnosti i sadržaje u kampovima potrebno je pratiti nove trendove i stalno širiti ponudu. Kampovi su dosta uređeni, ali potrebno je uvijek imati na umu da naturisti vole dodir s prirodom i okolišem tako da je bitno što prirodnije okruženje, a opet uz dašak modernog okruženja. Također, neki naturisti vole naturistički način života uz dozu raskoša i luksuza. Upravo zato je pozitivan odgovor na glamping smještaj u koji su kampovi počeli ulagati. Stručnjaci vjeruju kako se budućnost naturizma skriva u kampovima koji imaju maleni broj kapaciteta, ali vrlo visoku kvalitetu. Potrebno je nastaviti trend razvoja glamping smještaja u naturističkim kampovima zbog toga što će to pomoći s privlačenjem novih ciljnih skupina i može stvoriti potpuno novu ponudu. Također veoma je važno da se turističke zajednice (lokalne i županijske) i Ministarstvo turizma uključe u promociju naturizma jer je naturizam sastavni dio turističke ponude Hrvatske i svake godine je sve popularniji.

6. ZAKLJUČAK

Naturizam, poznat kao i nudizam, predstavlja filozofiju života koja obećava prihvaćanje golotinje kao prirodnog stanja tijela i povezanosti s prirodom. To je način života u kojem ljudi slobodno odlučuju provoditi vrijeme bez odjeće na određenim mjestima kao što su nudističke plaže, kampovi ili odmarališta.

Povijest naturizma seže daleko u prošlost, unatrag u 19. stoljeće, iako su se slični koncepti pojavljivali i u ranijim vremenima. Industrijska revolucija je negativno utjecala na društvo, donoseći sve brži tempo života i mijenjajući način života kao i donoseći sve veći materijalizam. Ljudi su sve više osjećali potrebu vraćanja duhovnom životu, to jest potrebu za povratkom u prirodu i stvaranju novih vrijednosti kao i odbacivanjem nametnutih konvencija. Ideje o zdravom življenju, tjelesnoj higijeni i osjećajem slobode postajale su sve popularnije i raširenije što je utjecalo na širenje naturizma kao oblika oslobađanja od društvenih ograničenja. U kasnijim godinama, posebno tijekom seksualne revolucije i pokreta za slobodu izražavanja u 1960-ima i 1970-ima, naturizam je doživio još veći procvat. Mnogi ljudi su u njemu prepoznali način da izraze svoju seksualnu slobodu, prihvate vlastito tijelo i odbace društvene norme koje su ih suzile.

Tijekom 20. stoljeća, naturizam se proširio i na druge dijelove Europe kao i na cijeli svijet. To je dovelo do osnivanja Međunarodne naturističke federacije koja je najznačajnija za naturizam, ali i raznih drugih naturističkih organizacija i udruga koje su se zalagale za prava naturista i promovirale naturizam kao specifični oblik turizma i načina življenja u skladu sa prirodom.

Prvi koraci naturizma u Hrvatskoj dogodili su se 1936. godine na otoku Rabu, a značajan značajan utjecaj na popularizaciju naturizma u zemlji imao je posjet engleskog princa Edwarda VIII. godine 1936. Istra je bila predvodnica razvoja naturizma nakon što je u Njemačkoj zabranjen naturizam i nakon zatvaranja naturističkih kampova. Osnivanjem brojnih naturističkih organizacija i udruženja nakon Drugog svjetskog rata, Hrvatska je postala jedna od najtraženijih i najsigurnijih naturističkih destinacija za naturiste. Tijekom 1980-ih naturizam je doživio procvat, a Hrvatska je postala važan segment turističke industrije, s mnogim modernim i dobro opremljenim naturističkim kampovima.

Hrvatska je napravila veliki korak za razvoj naturizma 1961. godine kada je otvorila prvi europski komercijalni naturistički kamp Koversada u Vrsaru. Evolucija okolnog prostora u vrlo uređenim naturističkim kampovima i sve veća popularnost i interesiranje za sunce i more na jugoslovenskoj obali rezultirali su sve većim otvaranjem novih naturističkih kampova.

Razdoblje od 1970.-ih godina smatra se razdobljem procvata naturizma. Posebno tijekom 70.-ih godina Hrvatska je smatrana liderom u svjetskoj naturističkoj ponudi, a tijekom 80.-ih jednom od vodećih zemalja naturizma u svjetskoj ponudi. Vrlo je važan događaj bio 13. svjetski kongres Međunarodne naturističke federacije (INF-FNI) koji je održan 1972. godine u Koversadi i koji je bio nevjerojatna reklama za Hrvatsku (tada Jugoslaviju) kao naturističku destinaciju.

Ratne 1990. godine i političke promjene snažno su pogodile hrvatski turizam te se Hrvatska smatrala nesigurnom zemljom, ali Istra je bila pošteđena rata te su vjerni naturisti i razdoblju rata i dalje boravili u Istri.

Nekad je Hrvatska imala 34 naturističkih središta, a danas ima samo 9 naturističkih kampova, a čak 5 ih je smješteno u Istri. Postepeno se prestalo investirati u naturističke kampove, te su kao selektivni oblik turizma zanemareni, a u Strategiji razvoja hrvatskog turizma do 2020. godine naturizam se uopće nije spomenuo. Prenamjena naturističkih kampova u tekstilne je također imala negativan utjecaj, iako su naturisti najlojalniji gosti i dobri potrošači, a slaba promocija naturizma i sve veći razvoj glamping kampiranja rezultirali su stagnacijom naturizma u Hrvatskoj. Unatoč višegodišnjoj stagnaciji, naturistički kampovi u Istri i dalje imaju važnu ulogu u turističkoj ponudi Hrvatske. Kroz ulaganja u postojeće naturističke kampove ili otvaranjem novih kampova kao i boljom promocijom i podrškom turističkih zajednica i lokalnog stanovništva Istra može povratiti stari sjaj i ponovno postati jedna od vodećih naturističkih destinacija.

LITERATURA

Knjige:

1. Sladoljev, J. (2008.) Kampiranje i naturizam u Hrvatskoj – Povijest jedne profesije, Poreč, Top Camping Pool Master studio d.o.o.
2. Sladoljev, J. (2001.) Naturistički kampovi i naselja – povijest, koncepcija, razvoj, Pula, C.A.S.H.
3. Cvelić - Bonifačić J., (2011.), KAMPING - Osnove hrvatskog i europskog kamping turizma, Poreč, Kamping udruženje Hrvatske
4. Sladoljev J., (2016.) Rab (1936. – 2016.), Legenda o utemeljiteljima hrvatskog naturizma i kampiranja, Rab
5. Sladoljev, J. i suradnici, (2015.) U potrazi za izgubljenim klasterom – Jadranski otoci, prilozi za master plan „Otočni kamping i naturizam“ Master Studio d.o.o. Poreč, Top Camping d.o.o. Poreč
6. Cvelić-Bonifačić, J., (2012.): Menadžment konkurentnosti kamping turizma, Doktorska disertacija, Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija

Znanstveni i stručni članci:

1. MINTeL, Naturism in Europe, Travel & Tourism Analyst, No. 9, 2005.
2. PROMO –CAMP, Studien-Workshop Camping, Muenchen, 1983.
3. Šoljić, P. (1986.) „Nudizam i njegovo moralno vrednovanje.“ Crkva u svijetu 21, No. 3, 298-315.

Internet stranice:

1. INF-FNI.org, <https://inf-fni.org/>
2. Salons du Tourisme.com <https://www.salons-du-tourisme.com/Actualites-des-Salons-du-Tourisme/La-Federation-francaise-de-naturisme-fete-ses-70-ans>
3. Camping.hr, Valalta Camping FKK <https://www.camping.hr/hr/kampovi/valalta>
4. Valalta.hr, FKK Valalta <https://valalta.hr/hr/page/fkk-valalta?url=page/fkk-valalta>
5. Valalta.hr, Valalta FKK- Naturist <https://valalta.hr/hr/>
6. Camping.hr, Kamp Koversada naturistički park <https://www.camping.hr/hr/kampovi/koversada>

7. Istra.hr, Naturist park Koversada <https://www.istra.hr/hr/smjestaj/kampovi-i-mobilne-kucice/kampovi/30>
8. Maistra.com, Kamp naturistički park Koversada <https://www.maistra.com/hr/smjestaj/koversada->
9. Camping.hr, Naturistički kamp Ulika <https://www.camping.hr/hr/kampovi/ulika-naturist>
10. Istracamping.com, Naturist camping Ulika <https://www.istracamping.com/hr/kampovi/ulika>
11. Camping.hr, Naturistički kamp Solaris Camping Resorts <https://www.camping.hr/hr/kampovi/solaris-naturist>
12. Valamar.com, Camping Adriatic by Valamar Solaris Camping Resort <https://www.valamar.com/hr/kamping-porec/solaris-camping-resort/recenzije-nagrade>
13. Valamar.com, Camping Adriatic by Valamar Solaris Camping Resort <https://www.valamar.com/hr/kamping-porec/solaris-camping-resort>
14. Istracamping.com, Camping Kanegra <https://www.istracamping.com/hr/kampovi/kanegra/opis>
15. Camping.hr, Naturistički kamp Kanegra <https://www.camping.hr/hr/kampovi/naturist-kanegra>

Popis tablica:

Tablica 1., Swot analiza naturizma u Istri

Popis slika:

Slika 1. Naturistički kamp Valalta u Rovinju

Slika 2. Naturistički kamp Koversada sa otočićem Kuvrsada u Vrsaru

Slika 3. Naturistički kamp Ulika u Červaru

Slika 4. Naturistički kamp Solaris u Taru

Slika 5. Naturistički kamp Kanegra u Umagu

SAŽETAK

Naturizam ima dugu i zanimljivu povijest kako u Europskim središtima tako i u Hrvatskoj, ponajviše u Istri. Hrvatska je prva europska zemlja koja je otvorila svoja vrata naturistima te jedna od pionirskih zemalja koje su podržavale i razvijale naturizam i naturističke kampove.

U uvodu se predstavlja naturizam kao oblik specifičnog turizma koji predstavlja filozofiju života koja promiče prihvaćanje tjelesne golotinje kao prirodnog stanja tijela, zdrav način života i povezanost s prirodnim okruženjem. Raspravlja se o različitim aspektima naturizma i njegovom razvoju te se postavlja pitanje treba li naglasak staviti na ideju ili komercijalizaciju turizma.

Cilj rada je prikazati povijest i razvoj naturizma u Francuskoj, Britaniji i Njemačkoj koje imaju značajnu ulogu u razvoju naturizma. Istražila se povijest naturizma u Hrvatskoj prije i nakon 2. svjetskog rata i od 1980.-ih godina do danas. Analiziralo se trenutno stanje naturizma s posebnim fokusom na naturističke kampove u Istri te su prikazane snage, slabosti, prilike i prijetnje za daljnji napredak i nastavak razvoja naturizma koja je vrlo važna grana hrvatskog turizma. Od danas preostalih 9 naturističkih kampova u Hrvatskoj, 5 ih je u Istri: Valalta (Rovinj), Koversada (Vrsar), Ulika (Červar Porat) Solaris (Tar) i Kanegra (Umag) te je svrha završnog rada analizirati naturističke kampove u Istri pomoću SWOT analize. Rezultati SWOT analize mogu pomoći za daljnja istraživanja i poticanje razvoja ove turističke grane u budućnosti.

Ključne riječi: naturizam, povijest naturizma, naturistički kampovi, SWOT analiza

SUMMARY

Naturism has a long and interesting history in both Europe and Croatia, but specifically in Istria County. Croatia is one of the first European countries which had open its doors to the naturists and is one of the first countries which supported and developed naturism and naturist camps.

In the introductory part, a focus on naturism is being represented in a form of a niche tourism which represents a philosophy which encourages the acceptance of bodily nakedness as a primary state of body, healthy lifestyle in the connection with nature. Different aspects of naturism are also discussed including their development with the aim of whether the emphasis should be placed on the idea or commercialisation of tourism.

The aim of this assignment is to show history and development of naturism in France, United Kingdom and Germany which have a significant importance in the development of naturism. The history of naturism had been examined in Croatia before and after the World War II and from the 1980s until today. The current state of this particular branch of tourism had been analysed with the focus on the naturism camps in Istria where strengths, weaknesses, opportunities and threats are shown for the benefit and the continuance of the development of naturism, which is a very important branch of the Croatian tourism. From the remaining five naturism camps in Croatia, five of them are located in Istria (Rovinj, Vrsar, Cervar Porat, Tar and Umar), so the aim of this research paper is to analyse naturist camps in Istria using the SWOT analysis. The result of the SWOT analysis can supplement further research and support of the development of such tourism branch in the future.

Keywords: naturism, history of naturism, naturist camps, SWOT analysis